

Ks. Paweł Błasiak, *Eklezjologia papieża Franciszka. Studium dogmatyczno-pastoralne*, Gdynia 2023, ss. 584.

W posłudze obecnego papieża możemy rozpoznać istotne wątki eklezjalne, które pozwalają nam na zebranie i usystematyzowanie jego myśli o Kościele. Układają się one w eklezjologię, która ma swoje źródła, posiada charakterystyczne cechy oraz obszary zainteresowań.

Prezentowana książka zawiera obok wstępu, zakończenia i bibliografii cztery rozbudowane rozdziały. Każdy z nich, to niejako osobny wątek, potraktowany przez autora w sposób całościowy. Można czytać każdy z rozdziałów jako małą monografię. Zebrane razem tworzą bogaty obraz Kościoła, którego doświadcza i który głosi obecny biskup Rzymu.

Pierwszy rozdział dotyczy korzeni papieża Franciszka. W tej części pracy ks. Błasiak przenosi nas w świat latynoamerykański. Najpierw kreśli historię chrześcijaństwa na tym kontynencie, ze szczególnym uwzględnieniem Argentyny. Następnie zwraca uwagę na wiek XX i najważniejsze wydarzenia w dziejach tego Kościoła. Akcent pada zarówno na wymiar instytucjonalny, jak i duszpasterski. Nie brakuje tutaj analiz południowoamerykańskich dokumentów kościelnych (CELAM), ze szczególnym uwzględnieniem kluczowego tekstu z Aparecidy. Pojawia się zagadnienie teologii wyzwolenia, jej charakterystyka i ocena, a także akcent dotyczący bliskiej papieżowi teologii ludu. To wszystko zawiera pierwszy paragraf rozdziału. W kolejnych autor kreśli sylwetkę Franciszka, jego drogę życia, duchowość, formację, warunki intelektualne. Pierwszy rozdział jawi się jako niezbędny. P. Błasiak pozwala zanurzyć się czytelnikowi w latynoski Kościół i odnaleźć ten oryginalny świat w papieskiej posłudze.

Rozdział drugi dotyczy źródeł eklezjologii papieża Franciszka. Są nimi dokumenty Soboru Watykańskiego II. Autor wskazuje na najważniejsze soborowe idee eklezjologiczne. Definiuje je, a następnie szuka ich w papieskich tekstach. Ta część pracy jest niezmiernie interesująca. Ks. Błasiak krok po kroku odnajduje soborowe frazy w nauczaniu Franciszka. Tutaj dopiero widać, jak bardzo papież realizuje idee *Vaticanum II*. Autor, jak wytrawny badacz i analityk zarazem, ukazuje najpierw najważniejsze soborowe obrazy Kościoła, a następnie odnajduje je w myśli papieskiej. Okazuje się, że Franciszek, chociaż nie uczestniczył w ostatnim soborze, to jednak żyje nim nieustannie. Soborowa eklezjologia wyznacza horyzont jego posługi. Inspiruje go. Jest żywa, dlatego winna być nadal realizowana.

Rozdział trzeci książki jest skoncentrowany na praktycznej eklezjologii

Franciszka, która wyraża się w kulturze dialogu. Te ostatnie słowo dominuje w tej części pracy. Autor najpierw definiuje kulturę spotkania. Następnie kreśli obszary dialogu (inne religie, inne wyznania chrześcijańskie, kultura). W tej części pracy autor z kronikarską dokładnością odtwarza historię dialogicznych spotkań Franciszka. Nie tylko jednak skupia się na wydarzeniach. Interesuje go przede wszystkim słowo wypowiediane przez papieża. Dlatego, odtwarzając historię, akcentuje przesłanie, teologię, jaką niesie dialog. W ten sposób ukazuje, że Franciszkowi towarzyszy głęboko przemyślana kultura spotkania, która zasadza się na wierze, z niej wypływa. Spotkać człowieka, odkryć jego oblicza, to doświadczyć Boga. Jest w tym coś z myśli E. Levinasa, która przecież w swojej istocie była bardzo biblijna. Tak też kulturę spotkania widzi Franciszek. Nie tylko chce dialogu. Chce doświadczyć „Innego”, „Innych”, żeby pokazać im twarz chrześcijaństwa. Doskonale o tym wie ks. Błasiak, dlatego tak szeroko ukazuje dialogiczność obecnego pontyfikatu.

Rozdział czwarty pracy jest wprawdzie poświęcony duszpasterskim priorytetom obecnego papieża, ale w moim odczuciu stanowi jednak *clou* Franciszkowej eklezjologii. Ks. Błasiak charakteryzuje bowiem cztery najważniejsze znamiona Kościoła, jakie głosi i realizuje papież. Są nimi ubóstwo, solidarność, peryferyjność i miłosierdzie. Każde z znamion jest ukazane źródłowo, osadzone w papieskiej posłudze i teologicznie uzasadnione.

W recenzowanej pracy ks. Błasiak ukazał eklezjologię papieża Franciszka w sposób interesujący, twórczy i pełny. Z przeprowadzonych analiz wynika, że papieska eklezjologia nie jest jedynie teorią czy też suchym traktatem. Za myślami o Kościele stoi żywe doświadczenie wspólnoty, jakie stało się udziałem Franciszka, najpierw w wymiarze lokalnym, argentyńskim, a potem powszechnym. Czytając rozprawę i zwracając szczególną uwagę na bogactwo papieskich tekstów, jestem pewien, że obraz Kościoła zaprezentowany w pracy, Franciszek nosi w swoim wnętrzu. Jego eklezjologia, co wybrzmiewa w analizach ks. Błasiaka, jest osobista i totalnie duszpasterska, chociaż zbudowana na fundamencie naukowej, czyli pogłębionej refleksji.

Druga kwestia to wymiar systematyczny eklezjologii obecnego papieża. Na podstawie przeprowadzonych analiz, możemy pokusić się o definicję Franciszkowych myśli o Kościele. Eklezjologia, jaka wyłania się z pracy ks. Błasiaka, jest głęboko soborowa i dialogiczna. Można ją określić mianem eklezjologii ubogich, eklezjologii solidarności, eklezjologii peryferii, zorientowanej na miłość i miłosierdzie. Takie etykietowanie jest ze wszelkich miar słuszne. Papież bowiem w przypadku Kościoła nie tylko mówi o nim

w sposób hasłowy, ale w przypadku „nowych znamion” prezentuje ich uzasadnienie, co ukazał autor.

Trzecia kwestia dotyczy integralności eklezjologii Franciszka. Rzut oka spis treści wystarczy, by przekonać się, że w refleksji obecnego papieża nad Kościołem wątki dogmatyczne przenikają się z fundamentalnoteologicznymi. Wprawdzie Franciszek nie podejmuje wielu zagadnień charakterystycznych dla tych dyscyplin, ale umiejętnie łączy wybrane elementy eklezjologiczne (soborowe obrazy Kościoła, prymat, synodalność, dialog z innymi religiami, ekumenizm).

Czwarta kwestia to aktualność eklezjologii Franciszka. Ks. Błasiak, cytując myśli papieża, nieustannie zwraca na to uwagę. Obecny biskup Rzymu mówi o Kościele żywołowo, egzystencjalnie i z zachwytem. Wspólnota Kościoła jest według niego dynamiczna, ma do przekazania światu orędzie, który się nie zdezaktualizowało. Jest ono żywe i potrzebne. Może także dzisiaj inspirować.

Ks. Przemysław Artemiuk